

Катерина Андріївна Шуневич
аспірантка кафедри
кримінального процесу та криміналістики
юридичного факультету

E-mail: katja.shunevich@gmail.com

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЛАТВІЇ

У статті здійснено теоретичний аналіз організації проведення судової експертизи в Латвії, зокрема досліджено організаційні аспекти проведення судової експертизи: законодавча регламентація статусу суб'єкта, уповноваженого проводити судові експертизи; можливість проведення судових експертиз у кримінальному провадженні приватними експертами; особливості вступу на посаду (отримання ліцензії для зайняття експертною діяльністю) та припинення діяльності судового експерта та інші релевантні питання. Також розглянуто процесуальний порядок проведення судової експертизи у Латвії.

Ключові слова: *судова експертиза, спеціальні знання, судовий експерт, судово-експертна установа, Реєстр судових експертів.*

Ефективність організації і проведення судової експертизи є важливим фактором для вирішення справи по-суті судом та ухвалення правосудного рішення. Аналіз латвійського досвіду функціонування інституту судової експертизи є потрібним з точки зору можливості запозичення релевантного досвіду в організації судової експертизи, а також створення передумов для більш повної реалізації учасниками кримінального провадження своїх прав.

Актуальність вивчення досвіду організації та проведення судової експертизи у країнах Ради Європи, зокрема і в Латвії, зумовлено потребою вироблення ґрунтовних теоретичних напрацювань у заданій проблематиці, а також важливим процесуальним значенням висновку експерта як доказу в кримінальному провадженні. Для того, аби національне судово-експертне забезпечення кримінального провадження здійснювалось на належному професійному рівні і не сприяло зловживанням в процесі вирішення справи та винесення остаточного судового рішення, є необхідним приведення національного законодавства у відповідність європейським стандартам організації та проведення судової експертизи.

Дослідження окремих аспектів судової експертизи було здійснено такими вченими зарубіжної та національної кримінально-процесуальної доктрини як Авдєєва Г., Альохін Н., Бучик А., Вавринчук Т., Калинин Н., Калужна О., Клименко Н., Малахова О., Матат Ю., Олійник О., Пилипенко Г., Ратушна Б., Романенко Л., Ткачук О., Трегубов Е., Сімакова-Єфремян Е., Фулей Т., Цоколова О. та іншими.

Правове регулювання судово-експертної діяльності у Латвії здійснюється відповідно до вимоги «Закону про судових експертів» («Tiesu

ekspertu likums») [1], а також підзаконними нормативно-правовими актами – постановами Кабінету Міністрів: «Порядок організації судових експертиз» («Tiesu ekspertīžu organizēšanas kārtība») [2], «Положення про список судово-експертних установ і класифікатор спеціальностей судових експертів» («Noteikumi par tiesu ekspertīžu sarakstu un tiesu ekspertu specialitāšu klasifikatoru») [3].

Організаційні аспекти проведення судової експертизи

Організаційні аспекти проведення судової експертизи включають в себе питання визначення статусу суб'єктів проведення судової експертизи, процедури їх призначення на посаду та службового підпорядкування.

Відповідно до Закону Латвії від 11.02.2016 № 2016/42.1 «Закон про судових експертів» (далі – Закон), судовим експертом є особа, яка володіє спеціальними знаннями та досвідом у певній галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла і має свідоцтво на зайняття такою діяльністю, отримане у встановленому законом порядку (п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону).

Право здійснювати експертну діяльність в Латвійській Республіці належить як державним, так і приватним експертам (ч. 1 ст. 3 Закону): державними експертами вважаються особи, які здійснюють свою діяльність у державних судово-експертних установах (згідно з ч. 1 ст. 11 Закону такі установи створюються, якщо до їх складу входить щонайменше сім судових експертів); приватними експертами є особи, які не входять до державних експертних установ, залучаються для проведення експертиз шляхом укладення цивільно-правових договорів, як самозайняті особи або як судові експерти, які входять у професійні недержавні асоціації (ч. 1 ст. 12 Закону).

У певних, передбачених Законом випадках, існує можливість залучення осіб навіть за відсутності у них свідоцтва, яке посвідчує можливість здійснювати судову експертну діяльність, як судових експертів під час залучення у кримінальне провадження. Закон передбачає таку можливість залучення в процес у статусі експерта інших осіб, які не мають свідоцтва про зайняття такою діяльністю, у наступних випадках (ч. 2 ст. 3 Закону):

- якщо відсутні сертифіковані експерти в конкретному питанні;
- якщо необхідно провести повторну експертизу, а інші експерти, крім тих, котрі вже проводили первісну експертизу, – відсутні;
- якщо експерти не можуть проводити експертизу відсутність необхідних спеціальних знань або обладнання;
- якщо експерти не можуть проводити експертизу через можливий конфлікт інтересів;
- у випадках стихійного лиха або теракту національного значення.

Одразу ж, на нашу думку, виникає питання щодо належної якості та в подальшому легітимності такого висновку експерта, адже у подібних ситуаціях відсутні будь-які підтверджуючі факти достатнього та необхідного рівня знань особи для проведення експертного дослідження. Однак, як зазначає Е. Титанян, компетенція і кваліфікація судових експертів завжди була «ахіллесовою п'ятою» судово-експертної діяльності для пострадянських країн, адже законодавство не вимагало, щоб судова експертиза в обов'язковому порядку була виконана працівниками

державних експертних закладів, а судовим експертом могла виступати будь-яка особа, яка володіє спеціальними знаннями [4, с. 60-62].

За загальним правилом, серед вимог, які ставляться до особи-кандидата в експерти, є наступні: необхідність закінчення навчальної програми, яка відповідає галузі, в якій особа бажає здійснювати дослідження; наявність професійних знань; досвід роботи; вільне володіння офіційною мовою; бездоганна репутація. У випадку, якщо кандидат бажає бути судово-медичним експертом або експертом судової психіатрії, йому необхідно отримати свідоцтво про зайняття лікарською діяльністю, мати ступінь магістра в акредитованій навчальній програмі, що відповідає спеціальності, і пройти професійну підготовку за фахом психолога чи лікаря не менше п'яти років (ст. 6 Закону).

Окрему увагу доречно приділити навчальній програмі, яку повинні обов'язково опанувати особи для того, щоб стати судовим експертом. Рада судових експертів затверджує дану програму для кожної спеціальності, що має наслідком, як зазначає М. Репеле, створення рівних умов для усіх кандидатів, адже передбачається встановлення однакових вимог для усіх претендентів. Така навчальна програма складається з двох частин: загальної (юридичної) та спеціалізованої. Змістом загальної частини навчальної програми є вивчення положень законів та інших норм, які стосуються процесуального статусу судового експерта, теоретичні знання з криміналістики, а також питання організації роботи поліції та судових органів. Спеціальна ж частина спрямована на засвоєння знань в сфері дослідження судового експерта, отримання теоретичних знань зі суміжних галузей експертиз, опанування навиків криміналістичної та судової фотографії, роботи з певним обладнанням, особливостей здійснення судово-експертної діяльності у конкретній галузі експертизи та складення висновку судового експерта. Таке навчання може бути проведено в судово-експертних установах як післяуніверситетське навчання для судово-медичних експертів або у приватного сертифікованого експерта [5, с. 28-34].

Інформація про сертифікованих експертів вноситься до офіційного *Реєстру судових експертів* (Tiesu ekspertu reģistrs) [6] (ч. 1 ст. 4 Закону). До нього, згідно з ч. 2 ст. 4 Закону вносяться особисті дані особи, спеціальність, за якою експерт здійснює експертні дослідження, місце роботи судового експерта, номер і дату видачі свідоцтва судового експерта та термін його дії, відомості про призупинення дії такого свідоцтва, інші відомості, що підтверджують компетенцію судового експерта. Зауважимо, що поняття «інші відомості» є невичерпним, а отже – Реєстр може містити будь-яку іншу інформацію, що свідчить про професійну діяльність особи.

Укладачем Реєстру, відповідно до ч. 3 ст. 4 Закону виступає Рада судових експертів (Tiesu ekspertu padome), правовий статус якої визначається спеціальним законодавчим актом Латвії № 2016/169.10 від 30.08.2016 – «Положенням про Раду судових експертів» («Tiesu ekspertu padomes nolikums»). Реєстр судових експертів та будь-які зміни до нього публікуються на веб-сайті судових адміністрацій (ч. 4 ст. 4 Закону).

Для того, аби бути включеним у зазначений Реєстр, кандидату, який бажає стати судовим експертом, необхідно скласти іспит, який проводиться Комісією з перевірки судових експертів (Tiesu ekspertu eksaminācijas

komisija). До складу комісії входять: представник судово-експертної установи, суддя окружного суду, прокурор, слідчий, фахівець-представник вищих навчальних закладів відповідної спеціалізації та представник Міністерства юстиції, який є головою зазначеної комісії. Якщо в такому складі комісії відсутні судові експерти відповідної спеціалізації, на отримання якої претендує кандидат, то до роботи комісії запрошують як мінімум двоє експертів відповідної спеціалізації. У випадку, якщо такі експерти відсутні, то пропонують залучити до роботи комісії з перевірки судових експертів фахівців із суміжних спеціальностей. Строк повноважень створеної комісії становить 3 роки (ст. 7 Закону).

У результаті успішного складення іспиту, особа отримує свідоцтво, яке посвідчує її право займатися експертною діяльністю. Таке свідоцтво діє протягом 5 років (ч. 1 ст. 9 Закону), по закінченні терміну дії свідоцтва особа може пройти переатестацію, де оцінюється компетенція і наявність спеціальних знань експерта, відповідність стандартам етики.

Існують винятки щодо складення іспиту для певних категорій судових експертів. Так, кандидати, які претендують на отримання спеціальності судово-медичного експерта, або експерта-психіатра – не складають іспитів. Уповноважений орган – Рада судових експертів – приймає рішення про видачу сертифіката для таких категорій осіб на підставі інформації з Реєстру медичних працівників та осіб, які надають медичну допомогу (ч. 6 ст. 8 Закону).

Як зазначалось вище, згідно із законодавством Латвії судова експертиза може здійснюватися як експертами, котрі працюють в державних експертних установах, так і приватними експертами. У Латвії функціонує п'ять державних установ судової експертизи: Державне бюро судових експертів (акредитовано у 2008 році), Криміналістичне управління Державної поліції (акредитовано у 2006 році), Центр державної медичної експертизи (акредитовано у 2013 році), Служба експертизи при Головному управлінні Державної прикордонної охорони та Державне ТОВ «Ризький психіатричний і наркологічний центр» [7].

З 1996 року в Латвії функціонує Асоціація незалежних експертів Латвії, до складу якої входять приватні судові експерти. Сфера експертної діяльності приватних експертів дещо обмежена. Так, у ст. 13 Закону передбачено, що такі експерти не мають права виконувати наступні експертизи:

- експертиза вогнепальної зброї та її боєприпасів;
- експертиза вибухових пристроїв і вибухових речовин;
- експертиза монет і банкнот (за винятком об'єктів історичного значення);
- експертиза, пов'язана із дослідженням наркотичних, психотропних, сильнодіючих речовин та їх дією;
- судово-медична та стаціонарна судово-психіатрична експертизи.

Незважаючи на той факт, що як експерти, які працюють у державних експертних установах, так і приватні експерти, крім певних винятків, зазначених вище, уповноважені проводити експертні дослідження у кримінальному провадженні, публікації, які з'являються у ЗМІ час від часу наступного змісту: «У Латвії все більше людей довіряють приватним

детективам і незалежним експертам, ніж держструктурам, які нерідко просто «відмахуються» від потерпілих. Асоціація незалежних експертів Латвії ось уже двадцять років допомагає людям.» [7] свідчать, що існує менша довіра з боку громадськості до висновків експерта, наданих експертами державних судово-експертних установ.

Разом з тим, представники Асоціації незалежних експертів Латвії припускають, що в судах Латвійської Республіки в деяких випадках упереджено ставляться до висновків, наданих приватними судовими експертами [8]. Так, Юліус Аншин, голова правління Асоціації незалежних експертів Латвії, зазначає про таку системну проблему, як неналежне сприйняття висновків експерта, наданих приватними судовими експертами, у судах: «Зараз тут не проста ситуація, коли мова заходить про незалежну експертизу. Іноді в судах ставлять питання, так би мовити, близько експертні, але такі, що не стосується власне висновку експерта чи його змісту. Наприклад, «скільки коштувала експертиза?» або «... а які курси закінчив експерт-криміналіст?» або ж «... одного разу незалежну експертизу проводили італійські фахівці за допомогою передових світових методик, проте в латвійському суді такий висновок експерта визнали недійсним, мовляв, неграмотно все виконано. А все тому, що у висновку експерта були присутні ілюстративні таблиці» [8]. Таким чином, Ю. Аншин, наголошує на проблемі завідомо упередженого ставлення суддів до висновків приватних експертів, називаючи Латвію «...унікальною державою навіть по прибалтійським міркам», де судді часто діють за принципом: «...якщо я в чомусь не розбираюсь і факту не розумію, то його просто не існує».

Ще однією проблемою, яка має місце у судово-експертній практиці Латвії, є та, що станом на сьогодні в державі не проводяться навчання для певних судових експертів, наприклад, не навчають фахівців, які можуть проводити експертизу з питань визначення давності документів, чи здійснення окремих комплексних експертиз. Незважаючи на те, що окремі приватні експерти можуть здійснювати такі дослідження, все ж, як зазначалось вище, довіра судової влади до їх висновків, – незначна.

Отже, для належного здійснення судово-експертної діяльності є важливим, з одного боку, дотримання як судовими експертами, які працюють у державних судово-експертних установах, так і приватними експертами, встановлених державою стандартів та методик при організації та здійсненні своєї діяльності, зокрема наявності належної кваліфікації судових експертів, достатнє матеріально-технічне забезпечення, дотримання вимог неупередженості та незалежності при здійсненні експертного дослідження, а також належне функціонування судової системи в державі.

Окрім Реєстру судових експертів, існує *Реєстр методик проведення судових експертиз*, який також складається Радою судових експертів. Так, кожна методика, яку експерт бажає використовувати у своїй діяльності при проведенні судових експертиз повинна бути подана судово-експертною установою, у якій працює судовий експерт, або приватним експертом для реєстрації до Ради судових експертів. У Реєстрі зазначається назва методики проведення експертного дослідження, однак зміст такої методики є інформацією з обмеженим доступом. Усі експерти, які бажають при проведенні судової експертизи використати одну методику, зазначену в Реєстрі, повинні звернутися

до Ради судових експертів з письмовим запитом про надання можливості ознайомлення із зареєстрованою методикою (ст. 5 Закону).

Органом, який здійснює організацію роботи та відомчий контроль над діяльністю експертів виступає Рада судових експертів (далі – Рада), до складу якої згідно з ч. 1 ст. 19 Закону входять керівники або уповноважені особи судово-експертних установ, представники приватних судових експертів, суддя районного чи окружного суду та суддя обласного суду. Окремі питання організації роботи, функцій та завдань Ради визначаються Постановою Кабінету Міністрів Латвійської Республіки № 582 від 30 серпня 2016 року «Положення про Раду судових експертів» («Tiesu ekspertu padomes nolikums») [9].

До компетенції Ради серед іншого належить вирішення питання про видачу свідоцтва судового експерта, прийняття рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності, застосування дисциплінарного стягнення, реєстрування методики проведення експертизи, розробка кодексу етичної поведінки судових експертів, розгляд скарг щодо діяльності судових експертів (ч. 1 ст. 18 Закону). Рішення Ради судових експертів можуть бути оскаржені до Міністерства юстиції або до суду в порядку адміністративного судочинства (ч. 2 ст. 18 Закону).

Належне здійснення судовим експертом обов'язків, покладених під час кримінального провадження на нього, забезпечується встановленою в законі відповідальністю за їх невиконання чи неналежне виконання. Так, підставою для притягнення судового експерта до дисциплінарної відповідальності можуть виступати (ст. 20 Закону):

- недотримання законодавчих актів, що встановлюють порядок здійснення судово-експертної діяльності;
- невиконання професійних обов'язків чи груба небалість при їх виконанні, надання завідомо необґрунтованого висновку судового експерта;
- зловживання службовим становищем, в тому числі незаконне використання посади;
- неналежна поведінка та порушення етичних стандартів;
- втрата або непоправне пошкодження об'єкта, який був наданий для проведення судово-експертного дослідження;
- Розголошення даних, які були отримані при проведенні експертизи, особам, які не мають відношення до замовлення чи проведення судової експертизи.

Дисциплінарна справа щодо судового експерта ініціюється Радою судових експертів за зверненням судді або особи, яка здійснює досудове розслідування. В результаті розгляду такої дисциплінарної справи до судового експерта може бути застосована догана або відкликання від здійснення повноважень судового експерта (ч. 4 ст. 22 Закону). За необґрунтованою відмовою у проведенні судової експертизи або надання завідомо помилкового висновку судовий експерт може бути притягнутий до кримінальної відповідальності.

Процесуальний порядок проведення судової експертизи. Питання процесуального статусу експерта, зокрема процедури його залучення, обсягу прав та обов'язків, відповідальності за неналежне виконання експертного дослідження є першочерговим при вивченні проблематики

призначення та проведення судової експертизи, адже саме експерт є тим суб'єктом, який формує один із доказів – експертний висновок, звіт тощо, який в подальшому може слугувати основою для ухвалення правосудного чи неправосудного рішення, від сумлінності та компетентності такого експерта може залежати доля не лише окремої людини, а й довіра до всієї експертної системи в державі.

Згідно з Кримінально-процесуальним законом Латвії експертом у кримінальному провадженні може бути особа, яка визнана експертом у встановленому законом порядку, має право на здійснення необхідної у даній справі експертизи та отримала доручення від того, хто здійснює кримінальне провадження (ст. 33 Кримінально-процесуального закону Латвії) – слідчого, прокурора, судді. При цьому сторона захисту може заявити клопотання даним суб'єктам про призначення експертизи чи клопотання про доповнення рішення про призначення судової експертизи додатковими питаннями [10, с. 125-134].

Відповідно до ст. 34 Кримінально-процесуального закону Латвії виділяють ще одного учасника провадження – «запрошеного експерта» (Invited Expert). Таким статусом наділяється особа, яка не є експертом судово-експертної установи, але володіє знаннями та практичним досвідом, який є достатнім для виконання судової експертизи. Перед прийняттям рішення щодо залучення такого «запрошеного експерта» особа, уповноважена на здійснення провадження, згідно з ч. 1 ст. 202 Кримінально-процесуального закону Латвії повинна перевірити, чи володіє потенційний судовий експерт, спеціальними знаннями необхідними для проведення судової експертизи; переконатися, що немає перешкод для проведення такою особою експертизи; надати «запрошеному експерту» процесуальний документ про призначення експертизи, об'єкти дослідження та всі необхідні матеріали для проведення дослідження; роз'яснити права та обов'язки, повідомити про відповідальність за ненадання та свідоме надання неправдивого висновку.

Одним з недоліків організації та проведення судової експертизи у кримінальному процесі Латвії, на наше переконання, є відсутність закріплення у кримінально-процесуальному законодавстві назви та вимог до документу, який є підставою для проведення експертизи. У ст. 201 Кримінально-процесуального закону Латвії лише зазначається, що у рішенні про призначення експертизи вказується експертна установа та конкретний експерт, який буде здійснювати судову експертизу.

У випадках, якщо у такому рішенні не зазначено конкретного експерта, керівник судово-експертної установи призначає експерта, який виконуватиме судову експертизу. У такому разі матеріали справи та об'єкти, які підлягають дослідженню, передаються керівнику відповідної судово-експертної установи, який передає останні визначеному ним судовому експерту.

Встановлення такого законодавчого регулювання надає значну свободу розсуду керівнику судово-експертної установи при виборі експерта, який має здійснювати експертне дослідження у тому чи іншому кримінальному провадженні, що в свою чергу зумовлює значні корупційні ризики, адже кожна зі сторін може намагатись вплинути на керівника

судово-експертної установи в незаконний спосіб з тим, аби було обрано експерта, який «вигідний» одній з них. Тим самим може бути порушено гарантію незалежності судового експерта при здійсненні ним своєї професійної діяльності, а також імунітет від виконання наказів керівника судово-експертної установи щодо безпосереднього проведення судової експертизи (ч. 2 ст. 201 Кримінально-процесуального закону Латвії).

Тому, на наше переконання, є необхідним передбачення механізму кримінальної відповідальності у законодавстві Латвії для керівника судово-експертної установи у випадках його незаконного впливу та посягання на незалежність судового експерта при здійсненні ним експертного дослідження. Дотримання таких основоположних принципів поведінки керівником судово-експертної установи, як конфіденційність, об'єктивність, добросовісність, невідкупність, чесність та незаінтересованість, на переконання О. Суrowої, є необхідною умовою для належного здійснення експертної діяльності [11, с. 72-77].

Таким чином, незважаючи на вироблений єдиний стандарт і кваліфікаційні вимоги щодо осіб, які бажають здійснювати судово-експертну діяльність, закріплення у законодавстві Латвії порядку атестації таких експертів, методик проведення експертного дослідження тощо, все ж на практиці виникають певні проблеми (наприклад, суб'єктивно більша довіра суду до висновків експерта, наданих саме державною експертною установою), які потребують невідкладного вирішення для ефективного функціонування системи судово-експертної діяльності в Латвії та забезпечення прав учасників кримінального провадження.

Перелік посилань

References

1. *Tiesu ekspertu likums*, Latvijas Vestnesis, 42(5614), No. 2016/42.1. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/280576-law-on-forensic-experts>.

2. *Tiesu ekspertīžu organizēšanas kārtība*: 2016.gada 13.septembra Ministru kabineta noteikumi No. 606 // *Latvijas Vēstnesis*. No. 179(5751). 15.09.2016. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/284756>.

3. *Noteikumi par tiesu ekspertīžu iestāžu sarakstu un tiesu ekspertu specialitāšu klasifikatoru*: 2016.gada 20.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 835 // *Latvijas Vēstnesis*. No. 251(5823). 23.12.2016. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/287605-procedures-for-the-certification-and-recertification-of-forensic-experts>.

4. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю від

1. *Tiesu ekspertu likums*, Latvijas Vestnesis, 42(5614), No. 2016/42.1. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/en/en/id/280576-law-on-forensic-experts>. (In English).

2. *Tiesu ekspertīžu organizēšanas kārtība*: 2016.gada 13.septembra Ministru kabineta noteikumi No. 606 // *Latvijas Vēstnesis*. No. 179(5751). 15.09.2016. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/en/en/id/284756>. (In English).

3. *Noteikumi par tiesu ekspertīžu iestāžu sarakstu un tiesu ekspertu specialitāšu klasifikatoru*: 2016.gada 20.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 835 // *Latvijas Vēstnesis*. No. 251(5823). 23.12.2016. Retrieved from: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/287605-procedures-for-the-certification-and-recertification-of-forensic-experts>. (In English).

4. *Topical Issues of forensic examination and criminalistics (2017)*: Collection of materials of international scientific and

Розділ 1. Загальні питання криміналістики та судової експертизи

дня народ. д-ра юрид. наук, проф., засл. діяча науки і техніки України М. В. Салтевського (Харків, 7-8 листопа. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 60-62.

5. Rēpele M., Alksne M., Čentoricka M. Accreditation of forensic science organizations and certification of forensic examiners in Latvia. *Theory and Practice of Forensic Science*. 2014. 1(33) P. 28-34.

6. Reestr sudovih ekspertiv Latvii. URL: http://www.ta.gov.lv/lv/tiesu_ekspertu_padome_1481/tiesu_ekspertu_registrs__1474

7. *The Procedures for Initiating and Examining a Disciplinary Matter of Forensic Experts*: 2016. 12 December Cabinet of Ministers No 782 // *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 245, 15.12.2016. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/287386-the-procedures-for-initiating-and-examining-a-disciplinary-matter-of-forensic-experts>.

8. *Criminal Procedure Law*: 2005. 11 June Saeima // *Latvijas Vēstnesis*, 74, 11.05.2005; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 11, 09.06.2005. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/107820-criminal-procedure-law>.

9. *Tiesu ekspertu padomes nolikums*, Latvijas Vestnesis: 2016.30 August Cabinet of Ministers N 582 // *Latvijas Vēstnesis*. No.169,01.09.2016. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/284478-by-law-of-the-council-of-forensic-experts>

10. Тимошок І. М., Косякова О. В. Порядок проведення судових експертиз у кримінальному процесі за ініціативою сторони захисту (відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу України). *Криміналістика і судебна експертиза*. Київ, 2015. Вип. 60. С. 125-134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2015_60_18.

11. Суrowая О. А. К вопросу о профессиональной этике руководителя судебно-экспертного учреждения. *Теория*

practice conf., dedicated to 100th anniversary of M. V. Saltevs'kyi, the Dr. of Juridical Sciences, prof., scientist and technician of Ukraine (Kharkiv, November 7-8, 2017). Kharkiv: Pravo. P. 60-62. (In Ukrainian).

5. Rēpele, M., Alksne, M., Čentoricka, M. (2014). Accreditation of forensic science organizations and certification of forensic examiners in Latvia. *Theory and Practice of Forensic Science*. 1(33) P. 28-34. (In English).

6. Reestr sudovih ekspertiv Latvii. Retrieved from: http://www.ta.gov.lv/lv/tiesu_ekspertu_padome_1481/tiesu_ekspertu_registrs__1474 (in Latvian)

7. *The Procedures for Initiating and Examining a Disciplinary Matter of Forensic Experts*: 2016. 12 December Cabinet of Ministers No 782 // *Latvijas Vēstnesis*. No. 245, 15.12.2016. Retrieved from: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/287386-the-procedures-for-initiating-and-examining-a-disciplinary-matter-of-forensic-experts>. (In English).

8. *Criminal Procedure Law*: 2005. 11 June Saeima // *Latvijas Vēstnesis*, 74, 11.05.2005; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 11, 09.06.2005. Retrieved from: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/107820-criminal-procedure-law>. (In English).

9. *Tiesu ekspertu padomes nolikums*, Latvijas Vestnesis: 2016.30 August Cabinet of Ministers N 582 // *Latvijas Vēstnesis*. No.169, 01.09.2016. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/284478-by-law-of-the-council-of-forensic-experts> (In English).

10. Тимошок І. М., Косякова О. В. *Тимошок І. М., Косякова О. В.* (2015). The procedure for conducting forensic examinations in criminal proceedings on the initiative of the party of defense (in accordance with the current Criminal Procedure Code of Ukraine). *Criminalistics and Forensics*. Kyiv. Issue 60. P. 125-134. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2015_60_18. (In Ukrainian).

11. Суrowaja, О. А. (2019). To the issue of the professional ethics of the head of the forensic-expert institution. *Theory and*

СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ ЛАТВИИ

К. А. Шуневич

В статье рассмотрен анализ теории организации проведения судебной экспертизы в Латвии. Исследованы организационные аспекты проведения судебной экспертизы: законодательная регламентация статуса субъекта, уполномоченного проводить судебные экспертизы; возможность проведения судебных экспертиз в уголовном производстве частными экспертами; особенности вступления в должность (получение лицензии для занятия экспертной деятельностью) и прекращения деятельности судебного эксперта, а также другие релевантные вопросы. Рассматривается процессуальный порядок проведения судебной экспертизы в Латвии.

Определено, что в соответствии с законодательством Латвии право осуществлять экспертную деятельность в Латвийской Республике принадлежит как государственным, так и частным экспертам: государственными экспертами считаются лица, которые осуществляют свою деятельность в государственных судебно-экспертных учреждениях; частными экспертами являются лица, которые не входят в государственные экспертные учреждения, привлекаются для проведения экспертиз путем заключения гражданско-правовых договоров как самостоятельные лица или как судебные эксперты, входящие в профессиональные негосударственные ассоциации. В Латвии работает пять государственных учреждений судебной экспертизы: Государственное бюро судебных экспертиз (аккредитовано в 2008 году), Криминалистическое управления Государственной полиции (аккредитовано в 2006 году), Центр государственной медицинской экспертизы (аккредитовано в 2013 году), Служба экспертизы при Главном управлении Государственной пограничной охраны и Государственное ООО «Рижский психиатрический и наркологический центр». С 1996 года в Латвии работает Ассоциация независимых экспертов Латвии, в состав которой входят частные судебные эксперты.

Все эксперты, которые хотят осуществлять экспертную деятельность в уголовном производстве должны быть сертифицированы, кроме случаев, предусмотренных законодательством. Информация о сертифицированных экспертах помещается в официальный Реестр судебных экспертов. Составителем реестра выступает Совет судебных экспертов. Реестр судебных экспертов и любые изменения к нему публикуются на сайте судебных администраций. Кроме Реестра судебных экспертов, существует Реестр методик проведения судебных экспертиз, который также составляется Советом судебных экспертов.

Следует отметить, что в Латвии выработан единый стандарт и квалификационные требования к лицам, желающим осуществлять судебно-экспертную деятельность, которые закреплены в законодательстве Латвии и разработан порядок аттестации экспертов, а также аттестации методик проведения экспертных исследований.

Вместе с тем, на практике возникают определенные проблемы (например, субъективно большее доверие суда к выводам эксперта, предоставленных именно государственной экспертной организацией), требующие

безотлагательного решения для эффективного функционирования системы судебно-экспертной деятельности в Латвии.

Ключевые слова: судебная экспертиза, специальные знания, судебный эксперт, судебно-экспертное учреждение, Реестр судебных экспертов.

FORENSIC EXAMINATION IN LATVIA'S CRIMINAL PROCESS

K. Shunevych

The article provides a theoretical analysis of the organization of the forensic examination in Latvia. In particular, the author investigates the organizational aspects of the forensic examination: legislative regulation of the status of the entity authorized to conduct the forensic examination; the possibility to conduct the forensic examination in criminal proceedings by private experts; peculiarities of taking up a position (obtaining a license to practice) and terminating a forensic expert etc.

It is determined that according to the legislation of Latvia the right to carry out expert activity in the Republic of Latvia belongs to both state and private experts: state experts are people who carry out their activity in the state expert institutions. Private experts are involved in carrying out expertise by concluding civil contracts as self-employed people or as the forensic experts who are members of professional non-governmental associations. There are five state expert institutions in Latvia: the State Bureau of Judicial Expertise (accredited in 2008), the Forensic Directorate of the State Police (accredited in 2006), the State Medical Examination Center (accredited in 2013), the Examination Service under the General Directorate of the State border guards and the State Riga Psychiatric and Drug Center LLC. Since 1996, the Association of Independent Experts of Latvia has been operating in Latvia, comprising private court experts.

All experts who may be involved in criminal proceedings must be certified. Certified expert information is placed in the Official Register of Forensic Experts. The Council of Forensic Experts is the compiler of the Register. The Register of Forensic Experts and any changes thereto shall be published on the website of the Judicial Administrations. In addition to the Register of Forensic Experts, there is a Register of Methods of Forensic Examination, which is also compiled by the Council of Forensic Experts.

It should be noted that in Latvia a unified standard and qualification requirements have been developed for persons wishing to carry out forensic activities, which are enshrined in the legislation of Latvia and a procedure has been developed for certification of experts, as well as certification of expert research methodologies.

At the same time, certain problems arise in practice (for example, the subjectively greater trust of the court in the expert's conclusions provided by the state expert organization), requiring an urgent solution for the effective functioning of the system of forensic expert activity in Latvia.

Key words: forensic examination, special knowledge, forensic expert, forensic institution, Register of forensic experts.